

Голові разової спеціалізованої вченої ради

ВІДГУК

офіційного опонента **Катерини Євгеніївни Суятинової**,

кандидата педагогічних наук, доцента

на дисертаційну роботу **Ольги Миронівни Табаки**

«Педагогічні умови розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики (перша чверть ХХІ ст.)», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 36.053.021 у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Становлення особистості сучасного українського дошкільника відбувається під впливом залежності від медіа, цифрових технологій. Занурюючись у віртуальний світ, діти проводять у ньому велику кількість часу і дорослим все складніше зацікавити їх іншим (читанням дитячої літератури, прогулянкою, ліпленням, конструюванням та ін.). Дитячі періодичні видання є можливістю поринути у світ казки, розваг, головоломок, корисних порад для батьків та дітей, розмальовок, яскравих наліпок, завдань, цікавих проектів, наукових експериментів, вивчати українську та іноземну мови, розвивати психічні процеси, моторику рук та ін. А також завдяки розважально-пізнавальному контенту діти навчаються граючи. Зручно, що дитячі журнали також представлені не лише в друкованому вигляді, а й онлайн, адже це значно розширює можливості їх використання, є можливістю познайомитися із сучасними українськими авторами та звикнути до регулярного читання. Отже, **актуальність** теми дослідження робота Ольги Миронівни Табаки «Педагогічні умови розвитку

мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики (перша чверть ХХІ ст.)» є незаперечною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження входить до плану науково-дослідницької роботи кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складова комплексної наукової проблеми «Українська освіта у контексті європейських інтеграційних процесів» (державний реєстраційний номер 0117U005400).

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягають у тому, що *вперше* здійснено системне дослідження шляхів розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики першої чверті ХХІ ст.; розкрито еволюцію змісту і завдань розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку в історичній ретроспективі та встановлено їхнє розширення та поглиблення в хронологічних межах дослідження; з'ясовано розвивальний потенціал медіа, зокрема дитячої періодики (розвиток мовленнєвих умінь та навичок, формування досвіду мовленнєвої взаємодії, опанування навичок читання та набуття графічного досвіду тощо); на основі вивчення історичного досвіду визначено педагогічні умови удосконалення процесу розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики (реалізація інтегрованого підходу у застосуванні медіа, зокрема періодики, в процесі розвитку мовлення дітей дошкільного віку; створення сприятливого емоційного клімату в освітній роботі з дітьми дошкільного віку; забезпечення відповідності періодичних видань завданням розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку тощо); уточнено сутність базових понять дослідження («мовлення», «мовленнєвий розвиток», «мовленнєва особистість», «мовленнєве середовище», «медіаосвіта», «друковане медіа», «періодичне друковане видання» тощо), а також специфіку та ретроспективу розвитку дитячих часописів для дітей дошкільного віку; сформульовано рекомендації для вихователів та батьків щодо розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами дитячої періодики; подальшого

розвитку набула методика розвитку мовлення дошкільників засобами дитячої періодики, зважаючи на історичний досвід.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, опублікованих працях. Мета, завдання, об'єкт і предмет дисертаційної роботи О. М. Табаки є логічно взаємопов'язаними та чітко сформульованими. Уважаємо, що викладені наукові положення, висновки до кожного з двох розділів дисертаційної роботи, загальні висновки є послідовними. Про ґрунтовність проведеного аналізу свідчить список використаних джерел (212 позицій). Положення дисертаційної роботи представлені достатньою кількістю публікацій (17 наукових та науково-методичних публікацій, із них: 4 – фахові, 5 – у зарубіжних наукових виданнях, 6 – у збірниках тез доповідей на конференціях різного рівня, 1 навчально-методичний посібник (у співавторстві), 1 збірка авторських казок).

Значення для науки і практики отриманих здобувачем результатів полягає в тому, що його матеріали доповнюють і розширюють уявлення про розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку із використанням дитячої періодики. Отримані результати зможуть стати основою підручників та посібників для майбутніх та практикуючих педагогів. Матеріали дисертаційного дослідження можуть використовуватися під час викладання дисциплін «Педагогіка», «Дошкільна педагогіка», «Дошкільна лінгводидактика» у педагогічних закладах вищої освіти. Розроблені методичні рекомендації щодо розвитку мовлення старших дошкільників можуть використовуватися в освітній діяльності закладів дошкільної освіти та стати основою для розробки програм розвитку дітей дошкільного віку.

Оцінка змісту та завершення дисертації. Структура рецензованої дисертаційної роботи є логічною. Дисертантка ґрунтовно й послідовно розкрила чотири завдання, використовуючи загальнонаукові, пошуково-бібліографічні, проблемно-хронологічні, порівняльно-педагогічні,

прогностичні, емпіричні методи, що допомогло реалізувати мету наукової праці.

У першому розділі **«Теоретичні засади розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами медіа»** вивчає ступінь дослідженості означеної проблеми. Так, уточнюються поняття «мовлення», «мовленнєвий розвиток», «мовленнєва особистість», «мовленнєве середовище», «медіаосвіта», «друковане медіа», «періодичне друковане видання» та ін.. Авторка зазначає, що мовлення варто розглядати і як засіб, і як чинник, що формує особистість дитини дошкільного віку, її мовленнєву культуру, допомагає самовизначитись, презентувати свою унікальність через слово. Також у п. 1.1 О. Табака зазначає про комунікативно-діяльнісний підхід навчання дітей рідної мови та розвитку мовлення (с. 44), пріоритетний діяльнісний підхід до організації освітнього процесу (с. 49). Осмисливши підґрунтя проблеми, дисертантка звертає увагу, що важливим засобом розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку є медіа, зокрема періодика.

У п. 1.2 дисертантка розкриває зміст і завдання розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку, аналізуючи Базовий компонент дошкільної освіти 1998 р., 2012 р. та 2021 р. та програми розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Українське дошкілля», «Впевнений старт», «Я у Світі».

У п. 1.3 проаналізовано історичну ретроспективу проблеми розвитку мовлення дітей дошкільного віку; охарактеризовано погляди зарубіжних та вітчизняних вчених на цей процес. Зазначено проблеми, які й на сучасному етапі залишаються актуальними, наприклад, розвиток словника дитини, формування граматично правильного та зв'язного мовлення, використання принципу інтегративності, пріоритетність діялісного підходу до організації мовленнєвої роботи та ін.

У п. 1.4 Ольга Миронівна виділяє основні завдання медіаосвіти в сучасних умовах (с. 91-92), відзначає розвивальний потенціал медіа під час

оволодіння мовленням; рекомендує завдання та вправи із використанням медіа. Заслужують на увагу загальні вимоги до використання медіа в освітньому процесі (перетин медіаосвітніх і методичних цілей; орієнтування на сприйняття медіа тексту; організація роботи з медіатекстом; освітні функції медіа текстів; системність роботи).

У другому розділі «**Дитяча періодика як засіб розвитку мовлення старших дошкільників (перша чверть ХХІ ст.)**» О. М. Табакою охарактеризовано особливості та ретроспективу розвитку дитячої періодики (перші дитячі журнали з'явилися в Україні у ХVІІІ ст.). Дисертанткою було проведено опитування у п'яти закладах Львівської області серед вихователів та батьків, чиї діти відвідують ЗДО, щодо засобів, які найчастіше використовують дорослі у процесі розвитку мовлення. Ольга Миронівна вбачає найперше значення дитячої періодики саме у мовленнєвому розвитку дошкільників, а також наголошує на ролі дорослих (батьків, педагогів та тих, хто працює з дітьми), які виховують мовленнєву особистість. Заслужує на увагу проаналізований каталог періодичних видань для дітей дошкільного віку з 2022 року, який налічує 29 позицій. Зазначено чинники, які перешкоджають використанню періодичних видань у роботі дошкільниками (діджиталізація; руйнування логістики; здорожчання та дефіцит сировини; психологічний чинник).

Глибинно проаналізовано О. Табакою змістовно-розвивальний потенціал «Ангеляткова наука» (с. 117-150) та «Джміль» (с. 150-167) та виділено яскраві приклади видань з розвивальним потенціалом. Відзначимо, що в журналі «Ангеляткова наука» дисертантка публікувала авторські казки, оповідання, вірші, розповіді для дітей упродовж 2006-2014 років.

У п. 2.3 дисертантка запропонувала умови удосконалення процесу розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики (реалізація інтегрованого підходу у застосуванні медіа, зокрема періодики, в процесі розвитку мовлення дітей дошкільного віку; створення сприятливого емоційного клімату в освітній роботі з дітьми дошкільного віку;

забезпечення відповідності періодичних видань завданням розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку). А також представлено можливі шляхи, дотримання яких уможливить розвивальний вплив дитячої періодики (с. 192).

Висновки дослідження синхронізовано із завданнями.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Ольги Миронівни Табаки як цілком самостійну наукову працю, відзначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. Дисертаційна робота носила б ще більш довершений характер, якби дисертантка після сумлінного доробку науковців А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, І. Луценко, зокрема А. Гончаренка (с. 29-44), та ін. подала власне бачення порушеної проблеми мовленнєвого розвитку старших дошкільників й виявила найменш опрацьовані питання.

2. На нашу думку, матеріали Державного стандарту дошкільної освіти та зміст комплексних програм «Українське дошкілля», «Впевнений старт», «Я у Світі» доцільно було представити у вигляді таблиці і винести в додатки. Натомість в основному тексті роботи пояснити критерії відбору вищезазначених програм для аналізу, порівняти спільне / відмінне в освітніх завданнях, результатах сформованості компетентностей та ін. Потребують уточнення критерії відбору програм для аналізу (зокрема, у Листі «Про переліки навчальної літератури та навчальних програм, рекомендованих МОН України для використання в освітньому процесі закладів освіти у 2022/2023 навчальному році» рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів освіти комплексні програми «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку, «Українське дошкілля» за 2022 р і 2021 р. У тексті, наприклад, проаналізовано «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку 2017 р.).

3. Вважаємо, що цінність дисертаційного дослідження зросла, якщо у роботі було проаналізовано зарубіжну дитячу періодику.

4. Окремі побажання висловимо щодо розташування підрозділів 1.1 «Ступінь дослідженості проблеми розвитку мовлення дошкільників у сучасній дошкільній педагогіці та лінгводидактиці» та 1.3 «Проблема розвитку мовлення дітей дошкільного віку: історична ретроспектива». На нашу думку, їх можна замінити місцями.

5. На нашу думку, робота значно б виграла, якби дисертанткою було запропоновано елективний курс (90 год, 3 кредити) для студентів ЗВО з метою ознайомлення здобувачів освіти із дитячою періодикою та її значенням для мовленнєвого розвитку дошкільників. Або курси для підвищення кваліфікації педагогів ЗДО.

6. У параграфі 2.3 представлено широкий спектр шляхів використання дитячої періодики у розвитку мовлення. Так, першим шляхом наголошено на ролі вихователя, який має бути обізнаний з дитячою періодикою та зацікавлений у впровадженні її змістового наповнення в освітню діяльність. А партнерська взаємодія вихователів і батьків допоможе дітям у мовленнєвому розвитку.

Проте поза увагою залишилися питання організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання з огляду на сучасні реалії, адже не всі дошкільники України мають змогу відвідувати ЗДО очно, часто перебувають протягом дня в укритті, що однозначно впливає і на психічний стан, і на розвиток мовлення.

7. Висловлюємо побажання щодо необхідності розроблення методичних рекомендацій для працівників дошкільної освіти та батьків дошкільників з питання розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики (першої чверті ХХІ ст.). Вважаємо, що робота набула б більш суттєвих ознак, якби були практичні поради реалізації інтегративного підходу у застосуванні медіа, зокрема періодики, під час планування роботи з розвитку мовлення .

Потрібно відмітити, що зазначені зауваження не знижують науковий рівень дисертаційного дослідження та не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Висновок. Дисертаційна робота Ольги МIRONIVNI Табаки «Педагогічні умови розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики (перша чверть ХХІ ст.)» є завершеною науковою роботою, має наукову новизну, відповідає вимогам пп. 6 – 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. На підставі цього вважаємо, що авторка дисертації Ольга МIRONIVNA Табака заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри дошкільної
і спеціальної освіти
Криворізького державного
педагогічного університету

Катерина Суятинова

